

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาบัณฑิต

อินทรา ยมนา

อรรถกถา

สถาบันวิชาการทุกแห่งในประเทศไทยที่เปิดสอนวิชาสถาปัตยกรรม ได้กำหนดหลักสูตรปริญญาตรีของสาขาวิชานี้ไว้ 5 ปี หรือ 10 ภาคการศึกษา โดยภาคการศึกษาสุดท้าย นักศึกษาต้องทำวิทยานิพนธ์โดยการออกแบบทางด้านสถาปัตยกรรม 1 โครงการ โดยที่ลักษณะวิทยานิพนธ์นั้นเป็นการประมวลวิชาความรู้ต่าง ๆ ของนักศึกษาที่เรียนมาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 - ชั้นปีที่ 4 มาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมอย่างมีคุณภาพหรือให้เป็นที่น่าพอใจว่า นักศึกษาเหล่านั้นสามารถเป็นสถาปนิกที่ดีและมีคุณภาพเหมาะสมกับวิชาชีพต่อไปในอนาคต

วิธีการในการปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์นี้มีความแตกต่างกันไปตามสถาบันต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของทุกสถาบันเหมือนกัน แม้แต่ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเอง ก็มีการปรับปรุงและเปลี่ยน

แปลงวิธีการต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับเงื่อนไข ภาวะการณ์และความต้องการของสังคมซึ่งนักศึกษาจะต้องออกไปใช้วิชาชีพนี้ให้บริการ

ข้อเขียนต่อไปนี้ผู้เขียนลำดับขึ้นจากประสบการณ์อันยาวนาน ทั้งในฐานะผู้สังเกตการณ์ผู้ร่วมสอนวิชานี้ทั้งในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งแบบไม่มีสิทธิ์ให้คะแนนสุดท้ายและแบบที่มีสิทธิ์ตรวจและตัดสินให้คะแนนขั้นสุดท้าย ประธานกลุ่มกรรมการตรวจตัดสินวิทยานิพนธ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ และสุดท้ายคือผู้บริหารวิชานี้ในฐานะประธานคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ การที่เกิดความรู้สึกอยากเขียนถึงเรื่องนี้เนื่องจากมีความรู้สึกที่ว่า ทั้งนักศึกษาและคณาจารย์ในคณะฯ ส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ว่าวิชาวิทยานิพนธ์เป็นวิชาที่มีปัญหาอยู่ตลอดเวลา น่าจะมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น ผู้เขียนจึงคิดว่าน่าจะถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับมา

เกี่ยวกับวิชานี้ตั้งแต่คณะนี้เปลี่ยนชื่อจากคณะสถาปัตยกรรมไทยเป็นคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เพื่อให้ผู้ที่ได้อ่านข้อเขียนนี้ได้ทราบว่าในความเป็นจริงแล้วผู้บริหารของคณะนี้ทุกยุคทุกสมัยได้พยายามปรับปรุงวิชานี้ให้เหมาะสมอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันเหตุการณ์ ทันโลกและทันสมัย รวมทั้งทันใจของผู้เกี่ยวข้องทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ของนักศึกษา เจตนาของผู้เขียนก็เพื่อเสนอให้เห็นวิวัฒนาการของวิชาวิทยานิพนธ์ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นแก่นักศึกษาและคณาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในฐานะที่ต้องศึกษาและได้ (หรือเสีย) ประโยชน์จากวิชานี้ ผู้เขียนมิได้มีเจตนาที่จะวิพากษ์วิจารณ์ให้เกิดความไม่ดีไม่งามแก่บุคคลใด และใคร่ขออภัยไว้ล่วงหน้า ที่นี้ด้วย หากข้อเขียนนี้จะก่อให้เกิดความขุ่นเคืองหรือไม่ชอบใจต่อผู้อ่านท่านหนึ่งท่านใด

ระบบการศึกษาในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

การจัดระบบการศึกษาในคณะนี้ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งใน พ.ศ. 2498 จนถึงปัจจุบันอาจแบ่งได้ดังนี้

1. หลักสูตรสถาปัตยกรรมไทย พ.ศ. 2498-พ.ศ. 2509

— ระดับอนุปริญญา พ.ศ. 2498-พ.ศ. 2500

— ระดับปริญญา พ.ศ. 2501-พ.ศ. 2509

วิทยานิพนธ์ = 15 หน่วยกิต

2. หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2509-ปัจจุบัน

2.1 หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2509-2517

เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงจากหลักสูตรสถาปัตยกรรมไทย โดยเน้นการศึกษาให้เป็นไปในด้านสถาปัตยกรรมสากลให้มากยิ่งขึ้น

2.2 หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิตฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1

เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งมีแผนการศึกษาที่ให้หลักสูตรระดับปริญญาทุกสาขาวิชามีการเรียนวิชาพื้นฐานต่าง ๆ ร่วมกันในระดับชั้นปีที่ 1 และ 2 จำนวน 36 หน่วยกิตในหลักสูตรนี้ซึ่งจะต้องใช้ไปจนถึง พ.ศ. 2533 มีจำนวนหน่วยกิตรวม 182 หน่วยกิต

หลักสูตร 2.1 และ 2.2 วิทยานิพนธ์มีหน่วยกิต = 12 หน่วยกิต

2.3 หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิตฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2

เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงจากฉบับ พ.ศ. 2517 เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เริ่มปรับปรุงตั้งแต่ พ.ศ. 2522 แต่เพิ่งรับอนุมัติให้ใช้ใน พ.ศ. 2529 หลักสูตรนี้แบ่งเป็นวิชาพื้นฐาน 30 หน่วยกิต และวิชาเฉพาะ จำนวน 137 หน่วยกิต

วิทยานิพนธ์ในหลักสูตรนี้มีค่าหน่วยกิต = 9 หน่วยกิต

ในการเรียนการสอนทุกหลักสูตรที่กล่าวมาแล้ว วิชาวิทยานิพนธ์ถูกจัดให้เป็นวิชาสำคัญในชั้นปีที่ 5 ที่นักศึกษาทุกคนจะต้องสอบผ่านด้วยการทำงานอย่างหนัก ทุ่มเททั้งพลังกายและพลังใจ รวมไปถึงพลังทรัพย์เพื่อพิสูจน์ตัวเองว่า สามารถจบออกไปเป็นสถาปนิกที่ดีมีคุณภาพและรับใช้สังคมได้อย่างเหมาะสม

การปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์

ในการศึกษาวิชาวิทยานิพนธ์ตั้งแต่เริ่มหลักสูตรระดับปริญญาจนถึงปัจจุบัน ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งในเรื่องของวิธีการดำเนินงาน การประเมินผลและการกำหนดช่วงเวลาสำหรับการศึกษาเป็น 1 ภาคการศึกษา

คือ ภาคการศึกษาปลายและ 2 ภาคการศึกษา คือ ทั้งภาคการศึกษาด้านและภาคการศึกษาปลาย ของหลักสูตรชั้นปีที่ 5 ซึ่งความแตกต่างในเรื่องของช่วงเวลาการศึกษานี้เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน จึงจะขอใช้ช่วงเวลาการศึกษานี้เป็นหัวข้อในการแจกแจงรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์ 1 ภาคการศึกษา

การศึกษาวิชาวิทยานิพนธ์โดยใช้เวลา 1 ภาคการศึกษาปกตินี้เริ่มใช้ตั้งแต่เริ่มการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และใช้มาจนกระทั่งถึงประมาณ พ.ศ. 2524 จึงมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงจะกล่าวถึงต่อไปภายหลัง

การปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์ที่พอจะกล่าวโดยสรุป คือ

- วิธีการศึกษาและปฏิบัติงาน—ตั้งกรรมการ 1 ชุด
- กรรมการวิทยานิพนธ์ที่คณะแต่งตั้ง โดยมีคณบดีเป็นประธาน ทำหน้าที่ดำเนินการทั้งหมดในเรื่อง
- กำหนดนโยบายและวิธีการปฏิบัติงาน
- ตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานของนักศึกษาตั้งแต่เริ่มทำโครงการจนถึงขั้นออกแบบสถาปัตยกรรม

- ประเมินผลโดยการตรวจตัดสิน และให้คะแนนในงานขั้นสุดท้าย
- การประเมินผล
 - ในยุคแรกการประเมินผลเป็นการให้คะแนนเป็นร้อยละ ผู้ได้คะแนนต่ำกว่า 60% ถือว่าสอบตกในวิชานี้ และต้องศึกษาใหม่
 - ในยุคที่มีการปรับปรุงหลักสูตรแล้ว วัดผลโดยให้เป็นค่าระดับคะแนน A, B, C, D และ F ผู้ที่ได้ค่าระดับคะแนน F เป็นผู้สอบตกต้องเรียนวิชานี้ซ้ำใหม่
 - เป้าหมายหลักของวิทยานิพนธ์คือการออกแบบสถาปัตยกรรม ในช่วงปลาย ๆ ของการทำงาน ระบบนี้ได้เกิดความตื่นตัวในเรื่องของการออกแบบเพื่อสภาพแวดล้อมและชุมชน เป้าหมายของวิทยานิพนธ์จึงเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นการออกแบบจัดผังบริเวณขนาดใหญ่ ๆ เป็นบางโครงการ

การปฏิบัติงานด้วยวิธีการลักษณะนี้เมื่อยังมีจำนวนนักศึกษาไม่มากเป็นเรื่องที่กระทำได้สะดวกพอสมควร แต่เมื่อจำนวนนักศึกษาเพิ่มมากขึ้นผู้เขียนจำได้ว่าการตรวจงานแต่ละครั้งกินเวลานานเป็นสัปดาห์ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาติดตามมาอีกหลายเรื่อง เพราะกรรมการวิทยานิพนธ์แต่

ละท่านก็มีภาระในด้านการสอนวิชาอื่นๆ อยู่ด้วยการให้เวลาต่อวิชานี้ในกลุ่มกรรมการวิทยานิพนธ์จึงไม่เท่าเทียมกัน เป็นจุดที่นักศึกษายุคก่อนเห็นว่าเป็นปัญหาและก่อผลที่แตกต่างกันในการให้คะแนนขั้นสุดท้ายด้วย นอกจากนั้นยังมีปัญหาในรายละเอียดปลีกย่อยอีกมาก เช่น นักศึกษาที่เข้าตรวจงานในวันหลัง ๆ มักจะเกิดความรู้สึกว่าการให้คะแนนในวันหลัง ๆ ไม่ยุติธรรม เพราะกรรมการฯ ถ้าจากการทำงานต่อเนื่องกันมานานจึงกดคะแนน เป็นต้น นอกจากนั้นในด้านความรู้สึกของคณาจารย์อื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ที่มีต่อวิชานี้ก็มีรายละเอียดที่น่าสนใจ เป็นต้นว่าวิทยานิพนธ์เป็นวิชาสำคัญ ใครที่เป็นกรรมการฯ แปลว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถสูง เป็นอาจารย์ชั้นผู้ใหญ่ ผู้ที่ไม่ได้เป็นคือผู้ด้อยความสามารถ หรือยังมีคุณวุฒิวิวุฒิไม่เหมาะสม เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจขึ้น ความคิดเช่นนี้จะถูกต้องหรือไม่ก็ไม่มีใครพิสูจน์ แต่ดูเหมือนว่าจะเป็นความคิดร่วมของคณาจารย์และนักศึกษา

การศึกษาในยุคแรก ๆ ของคณะฯ ยังไม่ได้มีปัจจัยส่งเสริมการศึกษาพร้อมเท่าสมัยนี้ ในการทำวิทยานิพนธ์ นักศึกษาต้องผจญกับความขาดแคลนทั้งในเรื่องอาคารสถานที่ ตำราวิชาการ เพื่อศึกษาค้นคว้า และไม่มีอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำเป็นประจำ

อย่างสมัยนี้ หรือบางครั้งอาจมีการตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งสามารถให้ได้แต่คำแนะนำ แต่ไม่สามารถเข้าไปช่วยให้ปากคำที่เป็นประโยชน์ในการตรวจตัดสินได้ แต่นักศึกษาคนนั้นก็มักจะหันกลับมาปฏิบัติงาน โดยไม่มีข้อเกี่ยวงอนหรือลูกชิ้นประท้วงหรือชักฟอกกรรมการวิทยานิพนธ์แต่อย่างไร ได้รับการตัดสินอย่างไรก็ยอมรับโดยคุณนี้ นับว่าเป็นนักศึกษาที่อ่านหนังสือง่าย มีความสามารถสูงและมีความรับผิดชอบอย่างดีเยี่ยม

2. การปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์ 2 ภาคการศึกษา

จากการที่นักศึกษาต้องปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์ใน 1 ภาคการศึกษานั้นมีเวลาเพียง 16 สัปดาห์ สำหรับการจัดทำโครงการและการออกแบบขั้นสุดท้าย ซึ่งนับว่าน้อยไป สำหรับการทำงานวิทยานิพนธ์ให้ได้ผลสมบูรณ์ แรกๆ ก็ยังไม่รู้สึกกันว่าเป็นปัญหาเท่าไรนัก แต่ในช่วงหลัง ๆ เกิดเป็นปัญหาขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากมีอาจารย์ในคณะหลายท่านซึ่งนำเอาระบบการศึกษาจากต่างประเทศตามที่ท่านได้ประสบมาใช้ในการสอน บวกกับความตื่นตัวในเรื่องที่ว่าสถาปนิกต้องสร้างโครงการให้แก่ลูกค้าด้วยเนื่องจากในโครงการใหญ่ ๆ นั้น ลูกค้าหรือเจ้าของงานมักจะมอบหมายให้สถาปนิกช่วยกำหนดโครงการด้วยว่าควรจะสร้างอาคารประเภท

ไหนจึงจะเหมาะสมแก่การลงทุน การจัดทำโครงการโดยมีการพิสูจน์กันในเรื่องความคุ้มค่าและความเป็นไปได้ โดยสถาปนิกร่วมกับวิศวกร เศรษฐกรและผู้เกี่ยวข้องอีกหลายฝ่าย อย่างที่เรียกว่า Feasibility Study จึงเกิดขึ้น ทั้ง 2 ประการนี้ ทำให้แนวการศึกษาวิชานี้เริ่มเปลี่ยนไป นักศึกษาสถาปัตยกรรมที่ทำวิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรม จึงต้องประพาดตัวเป็นทั้งสถาปนิก วิศวกร เศรษฐกร ฯลฯ ไปพร้อม ๆ กับ ศึกษา คำนวณ วิเคราะห์ สังเคราะห์และพิสูจน์ข้อมูลภายใต้การตรวจสอบอย่างเข้มงวดของผู้สอนหรือกรรมการวิทยานิพนธ์ ทำให้ช่วงการออกแบบสถาปัตยกรรมซึ่งน้อยอยู่แล้วต้องน้อยลงไปอีก ผลงานวิทยานิพนธ์ที่ออกมาในขั้นออกแบบ จึงมีคุณภาพที่ไม่น่าพอใจ กรรมการวิทยานิพนธ์โดยคณะบดีเป็นประธานจึงเริ่มปรับปรุงช่วงเวลาให้เหมาะสม โดยการแยกภาคโครงการออกจากภาคออกแบบ กำหนดให้ศึกษาทั้งสองภาคในภาคการศึกษาดันและภาคการศึกษาปลายของชั้นปีที่ 5 ตามลำดับ

การปฏิบัติงานลักษณะนี้พอจะแยกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

- 2.1 ระยะที่ยังไม่มีการแยกรายวิชาเป็นระยะแรกของการปรับปรุง เนื่องจากยังไม่สามารถดำเนินการ ขออนุมัติแยกรายวิชาสา-

หรับจัด ทำวิทยานิพนธ์ ภาค
โครงการจากทางมหาวิทยาลัย
ได้ จึงใช้เป็นการปฏิบัติภายใน โดยให้นักศึกษาชั้นปีที่ 5
เริ่มทำโครงการวิทยานิพนธ์ใน
ภาคแรกไปพร้อม ๆ กับการ
ศึกษารายวิชาชั้นปีที่ 5 และจัด
ทำวิทยานิพนธ์ภาคออกแบบใน
ภาคการศึกษาปลาย เรียกได้
ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 5 ต้องเริ่ม
ทำวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่ต้นปีการ
ศึกษาเลยทีเดียว เป็นการทํ
งานที่เรียกว่าหนักมากสำหรับ
นักศึกษาคุณนั้น และเพื่อช่วย
ให้การดำเนินงานลักษณะนี้ไม่
ไปทำให้วิชาอื่น ๆ ต้องกระทบ
กระเทือนมากนัก ได้มีการ
ปรับปรุงวิธีการดำเนินการต่าง ๆ
เพื่อความเหมาะสม ซึ่งพอจะ
กล่าวถึงโดยสรุป คือ

- วิธีการศึกษาและปฏิบัติงาน
 - ปฐมนิเทศนักศึกษา
 - ตั้งกรรมการวิทยานิพนธ์
ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย
และรายละเอียดในการปฏิบัติ
งานต่าง ๆ คณะบดีเป็นประ
ธานกรรมการวิทยานิพนธ์

- ตั้งกรรมการตรวจและตัดสิน
วิทยานิพนธ์ ตั้งจากอาจารย์
ที่ปรึกษาประจำโครงการ
ต่าง ๆ และมีการแบ่งกลุ่ม
ตามความเหมาะสมกับจำ
นวนและประเภทของโครง
การ การศึกษาและปฏิบัติ
งานทำเป็น ขั้นตอน นัก
ศึกษาที่ไม่สามารถทำโครง
การให้สมบูรณ์ได้ในภาค
การศึกษาต้น จะไม่ได้รับ
อนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ใน
ภาคการศึกษาปลาย และ
ต้องจัดทำโครงการใหม่ในปี
การศึกษาต่อไป

- การประเมินผล

- ภาคโครงการไม่มีการประ
เมินผลเป็นทางการเนื่องจาก
ยังไม่มี การ แยก ราย วิชา
เพียงแต่ให้ S ในโครงการ
ที่สมบูรณ์และ U ในโครง
การที่ไม่สมบูรณ์ เป็นการ
ภายในเท่านั้น
- การประเมินผลของวิชาวิทยา
นิพนธ์เป็นเช่นเดิมคือเป็น
ค่าระดับ A, B, C, D และ

F ผู้ที่ได้ F คือสอบตก จะต้องทำวิทยานิพนธ์ในปีการศึกษาต่อไป โดยใช้โครงการเดิมหรือจัดทำโครงการใหม่ก็ได้

- 2.2 ระยะเวลาที่แยกรายวิชาแล้ว ได้แก่ ระยะเวลาหลังจากที่ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยให้ตั้งรายวิชาใหม่ คือ วิชาเตรียมวิทยานิพนธ์ เป็นวิชาที่ไม่มีหน่วยกิต (ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้กระเทือนโครงสร้างของหลักสูตร) และเป็นวิชาที่ต้องศึกษาก่อนที่จะลงทะเบียนเรียนวิชาวิทยานิพนธ์ วิธีการดำเนินงานในระยะแรกๆ ที่แยกรายวิชาแล้วยังเป็นเช่นเดียวกับที่เคยใช้ในระยะที่ยังไม่มีการแยกรายวิชา นับว่าโชคดีที่ทั้งอาจารย์และนักศึกษาคุ่นเคยกับวิธีการดังกล่าวแล้ว ก็ปฏิบัติกันมาได้เรื่อยๆ แต่มาเกิดปัญหาในช่วงของการประเมินผลเนื่องจากต้องรายงานผลต่อสำนักทะเบียนฯ ของมหาวิทยาลัยตามเวลาที่กำหนดในปฏิทินการปฏิบัติงานสำนักทะเบียนฯ การ

ดำเนินการวัดผลของวิชาเตรียมวิทยานิพนธ์ ซึ่งถูกกำหนดขึ้นตามความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานภาคโครงการ จึงไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาของสำนักทะเบียนฯ ดังกล่าว ต้องปรับช่วงเวลาใหม่และทำให้ได้พบว่าการแต่งตั้งกรรมการต่างๆ เกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ต้นปีการศึกษาและนำมาใช้กับวิชาเตรียมวิทยานิพนธ์นั้น ที่จริงแล้วไม่ควรจะทำได้ เพราะวิชานี้ไม่ใช่วิชาวิทยานิพนธ์ เป็นเพียงรายวิชาย่อยรายวิชาหนึ่งก่อนวิชาวิทยานิพนธ์เท่านั้น

ในช่วงเวลานี้เองที่ได้มีการแบ่งส่วนราชการขึ้นในคณะวิชาต่างๆ ตามนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ก็ได้มีการแบ่งข้าราชการอาจารย์สังกัดภาควิชาต่างๆ ตามความเหมาะสมในหลายเกณฑ์ เช่น วุฒิทางการศึกษา และเนื้อหาเน้นหนักของวิชาที่สอนอยู่ ภาควิชาที่ถูกแบ่งออกมีอยู่ 4 ภาควิชา คือ

- ภาควิชาสถาปัตยกรรม
- ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม
- ภาควิชาออกแบบชุมชนและผังเมือง

(ภายหลังเปลี่ยนตามคำแนะนำของ
ทบวง ฯ เป็น “ภาควิชาการออกแบบ
และวางผังชุมชนเมือง”)

– ภาควิชาเทคนิคสถาปัตยกรรม

รายวิชาเตรียมวิทยานิพนธ์ (สท. 518) และ
รายวิชาวิทยานิพนธ์ (สท. 519) เป็นวิชาใน
ความรับผิดชอบของภาควิชาสถาปัตยกรรม

ในวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2525 ได้มีการจัด
การสัมมนาวิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร-
บัณฑิตขึ้นที่ห้องราชาโรงแรมรอยล์ ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะหาแนวทางที่ถูกต้องในการดำเนินการเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมให้มี
คุณภาพถูกต้องและเหมาะสมทั้งในด้านวิชาการ
และวิชาชีพ การสัมมนาในครั้งนั้นได้มีการเชิญ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ จาก
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มา
บรรยายในหัวข้อ “วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี”
เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่คณาจารย์และ
นักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ที่ร่วม
สัมมนาด้วย ซึ่งรายละเอียดในการบรรยายได้
กล่าวถึงวิธีการ ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหา
ในการทำวิทยานิพนธ์ และสรุปการเสนอแนะ
ว่า วิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาตรีควรเน้นที่
Process และ Methodology

ผลสรุปจากการสัมมนาในครั้งนั้น มีดังนี้

1. วิธีการดำเนินการในเรื่องของการตั้ง
กรรมการวิทยานิพนธ์ และมีการแบ่ง
กลุ่มกรรมการตรวจตัดสินวิทยานิพนธ์
เท่าที่ได้ปฏิบัติมาเหมาะสมดีแล้ว
 2. การประเมินผลควรขึ้นอยู่กับประเภท
และเนื้อหาของแต่ละโครงการ และ
กรรมการตรวจตัดสินแต่ละกลุ่ม
 3. ปัญหาในการดำเนินงาน แยกเป็น
 - 3.1 ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษา
 - การไม่ใช้เวลาในการให้คำ
ปรึกษาแก่นักศึกษาอย่าง
พอเพียง
 - ความไม่เข้าใจในวิธีการปฏิบัติ
งานวิทยานิพนธ์
 - ความเอาใจตัวเองโดยไม่คำนึง
ถึงนักศึกษา
- ใน 2 เรื่องแรก มีข้อเสนอ-
แนะให้คณะดำเนินการเกี่ยว
กับการกำหนดเวลาของชั่วโมง
ให้คำปรึกษาในปฏิทินการ
ปฏิบัติงานโดยรวม Office
hour ของอาจารย์ที่ปรึกษา
เข้าใจด้วยและให้คณะหา
ทางจัดสัมมนาวิชาการใน
เรื่องการให้แนวทางปฏิบัติ
งานวิทยานิพนธ์แก่อาจารย์

- ที่ปรึกษา แต่ในเรื่องสุดท้าย ซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะบุคคล ให้ประธานกลุ่มหาทางชี้แจง หรือจัดปัญหาในแบบางลง
- 3.2 ปัญหาเกี่ยวกับการตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาที่ไม่เหมาะสมกับโครงการ ซึ่งควรแก้ด้วยการให้อาจารย์แต่ละท่าน กรอรายละเอียดเกี่ยวกับความถนัดและผลงานต่างๆทางวิชาชีพให้คณะฯ ได้ใช้ในการให้นักศึกษาเป็นข้อมูลประกอบการเลือกอาจารย์ที่ปรึกษา
- 3.3 ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีความพร้อม ซึ่งควรแก้ไขโดยการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงาน วิธีการให้คะแนนและประเมินผลบทบาทของกรรมการวิทยานิพนธ์ กรรมการตรวจตัดสินวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาให้ชัดเจน และเตรียมหาวิธีและกระบวนการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อีก
4. ควรจัดทำรายละเอียดต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น คู่มือการทำวิทยานิพนธ์ แบบฟอร์มต่าง ๆ ที่จำเป็น กำหนดรูปแบบที่เหมาะสมของเอกสารวิทยานิพนธ์เป็นต้น
- นอกจากนี้ในการสัมมนายังได้มีการพูดถึงการที่นักศึกษาควรใช้วิธีการ Presentation ที่เป็นมาตรฐานและเป็นที่เข้าใจแก่บุคคลภายนอกได้ด้วย
- เป็นที่น่าสังเกตว่าการสัมมนาครั้งนี้มีได้กล่าวถึงปัญหาด้านนักศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาที่มีอยู่ค่อนข้างมากพอสมควร และก็เป็นตัวแปรที่ทำให้การปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์ไม่เป็นไปด้วยดีเท่าที่ควรด้วย
- หลังจากการสัมมนา ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในความเห็นของผู้เขียนคิดว่ามีผลกระทบต่อกรปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์อย่างมาก ซึ่งจะกล่าวถึงในภายหลัง คือคณะบดีได้มอบตำแหน่งประธานคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ให้แก่หัวหน้าภาควิชาสถาปัตยกรรม เนื่องจากวิชานี้เป็นวิชาในภาควิชาสถาปัตยกรรม จึงสมควรให้หัวหน้าภาควิชาเป็นผู้บริหารวิชานี้
- การปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์ในปัจจุบันก็ยังยึดแนวทางเดิม เพียงแต่ปรับปรุงและเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ เพื่ออ้างอิงและยึดถือเป็นแนวทางให้สามารถปฏิบัติงานได้ดีมีคุณภาพที่ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น ได้แก่

- จัดทำระเบียบต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับวิทยานิพนธ์
- จัดทำคู่มือปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์
- ปรับปรุงการจัดกลุ่มกรรมการตรวจตัดสินให้มีจำนวนและความรู้ครบตามสาขาวิชาเพื่อสามารถให้คำแนะนำได้ทั่วถึง
- กำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ในการส่งงานตรวจงานปฏิบัติงาน และประชุมสรุปผลการตรวจงานทุกขั้นตอน
- กำหนดแนวทางในการประเมินผลโดยการแบ่งสัดส่วนการให้คะแนนเป็น 3 เรื่องคือ การแสดงแบบ :
พัฒนาการ : การออกแบบเป็น 1:4:5
ในปีการศึกษา 2528 และเป็น 1:3:6
ในปีการศึกษา 2529

สำหรับเป้าหมายของการทำวิทยานิพนธ์เน้นหนักในเรื่องของการออกแบบสถาปัตยกรรม โดยอาจเป็นการออกแบบอาคาร ระบบอาคาร หรือออกแบบสถาปัตยกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนซึ่งเป็นงานกึ่งอาคารกึ่งงานผัง แต่ทุกประเภทเป็นการศึกษาในเรื่องของ Process และ Methodology ตามที่ควรจะเป็นในงานวิทยานิพนธ์ในชั้นปริญญาตรีนี้

การปฏิบัติวิทยานิพนธ์ในปีการศึกษาปัจจุบันยังเป็นไปตามหลักสูตร พ.ศ. 2517 โดยรายวิชา

เตรียมวิทยานิพนธ์ (สธ. 518) ยังเป็นวิชาที่ไม่มีหน่วยกิตอยู่ แต่ในหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2529 ซึ่งจะใช้ปฏิบัติในปีการศึกษา 2533 นี้ วิชาเตรียมวิทยานิพนธ์เป็นวิชาที่มี 2 หน่วยกิต และวิชาวิทยานิพนธ์เป็น 9 หน่วยกิต ซึ่งเมื่อถึงเวลานั้น คณะฯ คงจะต้องปรับปรุงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ทั้งหมดทีเดียว

ข้อคิดเห็น

จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารและคณาจารย์ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ทุกยุคทุกสมัยได้พยายามแก้ปัญหาและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นวิชาสำคัญในหลักสูตรการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถพร้อมที่จะออกไปประกอบวิชาชีพในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

อย่างไรก็ดี ในความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประสบการณ์ในช่วงระยะตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2527 ซึ่งได้รับภาระในการบริหารงานเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์นี้ในหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาสถาปัตยกรรม เห็นว่าไม่ว่าจะพยายามทุ่มเทพลังกายพลังใจและพลังความคิดเพียงไหน ก็ดูจะไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆอย่างที่เคยเกิดได้อย่างหมดจดเลยสักครั้ง เพราะเป็นการทำงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก จะพยายามจัดระบบวิธีการให้ดีเพียงไรก็เป็นการ

ยากที่จะเป็นที่ถูกใจของทุกฝ่ายได้ ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะประธานกรรมการวิทยานิพนธ์เป็น เพียงหัวหน้าภาควิชา ไม่ใช่คนบดีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของคณะฯ การทำงานจึงมีอุปสรรคเพราะจะต้องขอความร่วมมือจากคณาจารย์ จากภาควิชาอื่น ๆ มาช่วยสอน ซึ่งบางครั้งก็ดู เป็นการผลักภาระให้ท่านเหล่านั้น แต่ในทางตรงกันข้ามอาจารย์บางท่านที่ไม่ได้รับการรบกวน ก็เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจเหมือนที่เคยรู้สึกในยุค แรกๆของคณะ มองเป็นการกีดกันด้านวิชาการ ไปทั้ง ๆ ที่การตั้งกรรมการควบคุมและตรวจ ตัดสินวิทยานิพนธ์แต่ละครั้งก็เป็นการทำงาน ที่ผ่านการกลั่นกรองจากหลายฝ่ายจนแน่ใจว่ามีความเหมาะสมแล้ว

สำหรับปัญหาด้านอาจารย์ที่ปรึกษาก็ยังเกิด เหมือนที่เคยเกิดอย่างที่เราพบไว้ในการสัมมนาใน พ.ศ. 2525 ได้แก่

- การไม่ให้เวลาในการให้คำแนะนำกับ นักศึกษาอย่างพอเพียง จะเพราะติด ภาระการสอนวิชาอื่นๆหรืออะไรก็แล้ว แต่ ทำให้เป็นการเพิ่มภาระแก่อาจารย์ ที่เป็นกรรมการร่วมกลุ่มในการที่ต้อง ให้คำแนะนำแก่นักศึกษามากคนขึ้น นอกจากนั้น ปัญหาเรื่องนี้ยังอาจจะทำ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาดูเหมือนไม่มีความ หมายไปอีกด้วย

- ความไม่เข้าใจในวิธีการปฏิบัติงานวิทยา นิพนธ์ ทั้ง ๆ ที่มีคู่มือ เอกสารอ้างอิง ต่าง ๆ ให้อย่างมากแล้ว แต่ก็ยังมีความ ไม่เข้าใจหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามอยู่จน กลายเป็นปัญหาต่างๆ ที่กรรมการวิทยา นิพนธ์ต้องประชุมแก้ไขอยู่ตลอดเวลา
- การเอาแต่ใจตัวเอง ปัญหานี้เป็นปัญหา เฉพาะบุคคลที่แสดงออกในหลายรูปแบบ เช่น การถือความคิดตัวเองเป็น มาตรฐาน ไม่ยอมฟังความคิดเห็น บุคคลอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษา ในความดูแล ถ้านักศึกษาเชื่อฟังโดย ดีก็จะยึดถืองานวิทยานิพนธ์นั้นเหมือน เป็นผลงานของตนโดยลงมือออกแบบ เองเสียเลย แต่ถ้านักศึกษาไม่เชื่อฟัง หรือไม่ปฏิบัติตามก็จะกลายเป็นที่ไม่ถูก ใจ ไม่ช่วยเหลือให้คำแนะนำต่อไป หรือร้ายกว่านั้นอาจกดคะแนนเสียจน เกือบตกก็มี นอกจากนี้อาจารย์ที่ปรึกษา บางท่านใช้ความรู้ระดับปริญญาโทไป เป็นมาตรฐานของวิทยานิพนธ์ระดับ ปริญญาตรี โดยอาจหลงลืมหรือเป็น เพราะหวังผลทางการสูงส่งเกินไปก็ได้ ทำให้ไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับนัก ศึกษาในความดูแลได้ ปัญหานี้ได้มี ความพยายามที่จะแก้ไขอยู่ตลอดเวลา แต่ก็รู้สึกว่ายังไม่เป็นผลเท่าไร

- ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เหมาะสมของอาจารย์ที่ปรึกษากับโครงการวิทยานิพนธ์ที่ต้องดูแล เรื่องนี้เป็นเรื่องที่แก้ยากเพราะจำนวนอาจารย์ไม่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษาทั้งๆ มีการปรับปรุงวิธีการเลือกอาจารย์ที่ปรึกษา โดยให้นักศึกษาระบุชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาโดยจัดลำดับตามความอยากได้จำนวน 3 คน และให้อาจารย์ที่มีรายชื่อตามที่นักศึกษาเลือกได้เลือกโครงการตามลำดับความถนัด 3 โครงการ แต่เมื่อนำมาจัดกลุ่มแล้วก็ยังไม่เป็นที่เหมาะสมเต็มที่เพราะสาเหตุหลายประการ เช่น อาจารย์ที่ปรึกษา 1 คน ต้องดูแลนักศึกษามากกว่า 1 คน ทำให้ต้องเป็นที่ปรึกษาโครงการที่ตัวไม่ได้เลือกเป็นต้น
- ปัญหาในเรื่องความไม่พร้อมของอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งเกิดขึ้นจากสาเหตุหลายประการ เช่น มีเวลาไม่พอ, ไม่พอใจโครงการที่ต้องดูแล, ไม่พอใจผู้ร่วมงานหรือไม่พอใจระบบวิธีการมากกว่าที่จะเป็นความไม่พร้อมทางด้านวิชาการ เพราะคณาจารย์ทั้งหลายในคณะฯ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ในการสอนกันมาอย่างซ้ำซากแล้ว

ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษาในคณะฯ อาจหาทางแก้ไขได้ด้วยการจัดสัมมนาหรืออบรมอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ทราบถึงแนวทางและหน้าที่ ๆ ควรปฏิบัติ เพราะที่ดำเนินมาเป็นการปฏิบัติที่เกิดจากสำนักส่วนบุคคลเท่านั้นเอง

นอกจากปัญหาทางด้านอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ผู้เขียนยังเห็นว่า นักศึกษาเองก็เป็นปัญหาที่ทำให้การทำงานวิทยานิพนธ์ไม่ได้ผลเท่าที่ควรเหมือนกัน เช่น ไม่สนใจศึกษาค้นคว้า ให้เวลาในการทำงานอย่างไม่เพียงพอ ไม่เข้าใจวิธีการศึกษาและปฏิบัติงาน ไม่สนใจกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ ทำงานน้อยแต่อยากได้ผลมาก ไม่สนใจเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาก็คือพฤติกรรมปกติของนักศึกษาไม่ว่าสาขาวิชาไหน เป็นอุปนิสัยโดยเฉลี่ยซึ่งในความเห็นของผู้เขียน คิดว่าเป็นเรื่องที่แก้ได้ง่าย เพราะนักศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์ ถ้าผู้สอนหรือกรรมการตรวจตัดสินวิทยานิพนธ์เข้มแข็งและลงโทษตามกฎหมายที่ต้งไว้แล้ว ในที่สุดนักศึกษาก็ต้องพยายามแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้นเพราะกลัวจะเสียประโยชน์ของตน

ทั้งหมดนี้เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงานวิทยานิพนธ์ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งอยากจะสรุปอีกครั้งว่าเป็นปัญหาที่

เกิดจากคนมากกว่าเกิดจากระบบ ซึ่งก็ไม่ทราบ
ว่าในสถาบันอื่น ๆ จะเกิดปัญหาขึ้นบ้างหรือไม่
และเป็นไปในลักษณะเดียวกันหรือเป็นอย่างอื่น
ท่านศาสตราจารย์ ม.ร.ว. ทองใหญ่ ทองใหญ่
อดีตอธิการบดี มหาวิทยาลัยศิลปากร และอดีต
คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เคยกล่าวว่า
การจะแก้ปัญหาทำได้ไม่ยาก เพียงแต่คณะจะ
ยกเลิกวิทยานิพนธ์ (Thesis) เสียและควร
ใช้ชื่อรายวิชาว่า งานออกแบบสถาปัตยกรรม
ส่วนบุคคล (Individual Project) แทน เพราะ
การทำวิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมโดยแท้จริง
เป็นเพียงการที่นักศึกษาได้ศึกษาและทดลอง
สร้างโครงการและออกแบบสถาปัตยกรรมขึ้นมา
เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าสามารถนำความรู้ทั้งหมด
ที่เรียนมาตลอดหลักสูตรมาประยุกต์ใช้ได้ก่อน
ออกไปเป็นสถาปนิกเท่านั้น ถ้าเปลี่ยนชื่อเสีย

เช่นนี้แล้ว วิชานี้ก็กลายเป็นวิชา
ธรรมดา ๆ ไป ความเข้มข้นต่าง ๆ ก็จะลดลง
และปัญหาต่าง ๆ ก็คงลดน้อยลงหรืออาจไม่เกิด
ขึ้นเลยก็ได้ ความคิดนี้แม้ดูน่าจะเป็นไปได้
แต่ก็คงยากเพราะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก
สถาบันที่สอนวิชาสถาปัตยกรรม มิฉะนั้นจะเกิด
ความไม่เข้าใจและเกิดความไม่เท่าเทียมกันใน
คุณภาพของบัณฑิตของแต่ละสถาบันขึ้นอีก
กลายเป็นปัญหาในด้านวิชาชีพของสถาปนิกจาก
สถาบันนี้ไป ดังนั้นเมื่อหลักสูตรคณะสถาปัตย-
กรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จำเป็นต้อง
บรรจุรายวิชาวิทยานิพนธ์ไว้ในชั้นปีที่ 5 ภาค-
ปลาย เหมือนเดิม ปัญหาก็คงเกิดขึ้นเช่นเดิม
และคงยังต้องมีการดำเนินการอย่างพากเพียรใน
การแก้ปัญหาต่าง ๆ ต่อไป และต่อไป

บรรณานุกรม

ศิลปากร, มหาวิทยาลัย, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. **คู่มือวิทยานิพนธ์**. 2528.

_____. **ประกาศคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เรื่องระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาบัณฑิต**. ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2528.

_____. **รายงานการสัมมนาวิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต**. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2525.

_____. **ระเบียบคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ว่าด้วยระเบียบการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาบัณฑิตของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. ลงวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2527.

_____. **สถาปัตยกรรมไทยรำลึก**. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์ จำกัด, 2523.

_____. **หลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2517**. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2525.

_____. **หลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2529**. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529.